

พระมหาวิชัย วุฑฒสีโล

ชีวประวัติหลวงพ่อดปากน้ำ ภาณีเจริญ พระภิกษุโกศลเถร โดย พระมหาวิชัย วุฑฒสีโล

เนื่องจากสำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาณีเจริญ ธนบุรี ในปี พ.ศ.๒๔๙๗ นี้ มีนวกะภิกษุถึง ๖๗ รูป ซึ่งนับว่ามีสถิติสูงกว่าทุกปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้าในฐานะเป็นครูอบรมนวกะภิกษุ เห็นสมควรที่จะได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับหลวงพ่อดปากน้ำพระภิกษุโกศลเถร อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการเผยแพร่พุทธศาสนาทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระที่มีอยู่ในวัดปากน้ำ และเผยแพร่กิจการของวัด เพื่อเป็นอนุสรณ์ประจำปี ๒๔๙๗ อีกด้วย บรรดานวกะภิกษุส่วนมากลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าควรทำเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าจึงได้ลงมือเขียนชีวประวัติของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวงพ่อดปากน้ำพระภิกษุโกศลเถร ตามคำเรียกร้องของบรรดาศิษยานุศิษย์ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ซึ่งได้ปรารภกันว่าชีวประวัติของพระคุณท่านเท่าที่มีผู้เขียนไว้บ้างแล้วนั้นยังน้อยนัก ยังไม่พอแก่ความต้องการของบรรดาศิษย์ที่อยากจะทราบรายละเอียดชีวประวัติของท่านผู้สามารถสละชีวิตเข้าสู่ขุดค้นคุณธรรมพิเศษ และได้วางเป็นแบบแผนออกเผยแพร่ให้ปฏิบัติกันทั่วประเทศไทย ยิ่งกว่านั้นยังได้แพร่ไปถึงต่างประเทศอีกด้วย ถ้าจะเปรียบ

พระมหาวิชัย วุฑฒสีโล

กับชีวประวัติของบุคคล
สำคัญทางโลกแล้ว ท่าน
เจ้าคุณหลวงพ่อก็จัดเป็น
บุคคลสำคัญคนหนึ่งใน
พระพุทธศาสนา สมควร
เขียนชีวประวัติของท่าน
ที่แล้วมาให้ละเอียดเป็น
หลักฐานในขณะที่ท่านยัง
มีชีวิตอยู่ ใครสงสัยก็ยัง
สอบถามท่านได้ ทั้งนี้
เพื่อประดับความรู้แก่ผู้
สนใจ จะได้เป็นคติและ
แนวทางแห่งชีวิตของ
อนุชนรุ่นหลังต่อไป ก็จะ

เป็นที่พอใจของบรรดาศิษยานุศิษย์ทั้งหลายของท่าน ข้าพเจ้าจำต้องรับเขียน
ชีวประวัตินี้ทั้งๆ ที่ตนเองก็รู้อย่างยิ่งว่าคงทำให้ละเอียดไม่ได้ บังเอิญโชคยังเข้าข้าง
ข้าพเจ้าอยู่ขณะที่ข้าพเจ้ากำลังสืบค้นชีวประวัติของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อยุ่ ณ นั้น
ข้าพเจ้าได้ไปสอบถามคุณป้าดา กับคุณปุ่นะ ซึ่งเป็นโยมพี่และโยมน้าของท่าน
ท่านทั้งสองยังจดจำได้บ้าง จึงเล่ารายละเอียดต่างๆ ให้ฟังบ้าง จากหลักฐาน
ที่เคยบันทึกไว้บ้าง ประกอบกับคำบอกเล่าของท่านทั้งสองที่กล่าวมาแล้วนั้น
ถึงแม้จะไม่ใช่ชีวประวัติที่ครบถ้วน ก็เป็นรายละเอียดเท่าที่ข้าพเจ้าสามารถ
จะค้นหามาเขียนได้ ทั้งนี้หวังว่าท่านผู้อ่านคงเห็นใจผู้เขียนและอภัยให้ในเมื่อ
ยังไม่พอกแก่ความต้องการของท่าน ต่อไปนี้ขอได้โปรดอ่านชีวประวัติของท่าน
เจ้าคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร เพื่อศึกษาปฏิบัติทาบนเส้นทางการสร้าง
บารมี ณ บัดนี้

ก่อนอุปสมบท

หลวงพ่อพระภานุโกศลเถร นามเดิมของพระคุณท่านชื่อ สด มีแก้วน้อย เกิด ณ วันศุกร์ที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ ตรงกับวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก ณ หมู่บ้านเหนือฝั่งตรงข้ามวัดสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โยมชายชื่อเงิน เดิมมีชาติภูมิอยู่ที่บ้านบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โยมหญิง ชื่อสุดใจ มีแก้วน้อย อยู่หมู่บ้านสองพี่น้องดังเดิม

บ้านเกิดหลวงพ่อดปากน้ำ หมู่บ้านสองพี่น้อง

ตระกูลของท่านเป็นตระกูลคหบดีในคลองสองพี่น้อง ทำการรับซื้อข้าวทั่วทั้งอำเภอสองพี่น้อง ตลอดทั้งอำเภอใกล้เคียงอีกด้วย ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันรวม ๕ คน คือ

- ๑.นางดา มีแก้วน้อย
- ๒.พระภานุโกศลเถร (สด มีแก้วน้อย)
- ๓.นายใส มีแก้วน้อย
- ๔.นายผูก มีแก้วน้อย (ถึงแก่กรรมยังเยาว์)
- ๕.นายสำรวย มีแก้วน้อย (ถึงแก่กรรมแล้ว)

คุณป้าดากับคุณปุ่นะ เล่าว่าเมื่อยังเป็นเด็กเล็กๆ เป็นเด็กฉลาดใจคอเด็ดเดี่ยวหนักแน่นมั่นคง เมื่อตั้งใจจะทำสิ่งใดแล้ว ต้องพยายามทำจนสำเร็จ เมื่อไม่สำเร็จ เป็นไม่ยอมเด็ดขาด เช่นท่านเคยช่วยโยมหญิงโยมชายเลี้ยงวัว (ที่บ้านระยะแรกทำนาและค้าขายด้วย) วัวพลัดเข้าไปในฝูงวัวของคนอื่น ทั้งๆ ที่ท่านเป็น

นางสุดใจ มีแก้วน้อย

เด็กเล็กๆ ท่านจะต้องไปตามวัวมาจนได้ ไม่ว่าวัวจะไปทางไหน หรือมีดคำดิกตีน เมื่อไม่ได้วัวมาก็ไม่ยอมกลับ นอกจากนั้นท่านยังประกอบไปด้วยเมตตาจิตในสัตว์เช่นท่านเคยช่วยโยมไถนา กับพี่สาวของท่าน (คุณป้าดา) พอถึงเวลาสายใกล้เพลท่านคอยสังเกตดวงตะวัน ว่าใกล้จะเพลแล้วหรือยัง จนพี่สาวของท่านตำหนิว่าเกียจคร้านคอยดูแต่เวลาจะเลิกเท่านั้น แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ท่านเป็นคนถือในคติโบราณว่าการไถนาจนตีกองเพล (๑๑.๐๐ น.) เขาเรียกว่า “เพลคาบาวัว” ถือว่าบาปมาก ท่านทำงานตรงต่อเวลาต่างหากถึงจะถูกดูถูกว่าก็ไม่ยอมทำตามและถ้าสัตว์ที่ใช้งานเห็นว่าเหน็ดเหนื่อยท่านจะต้องนำไปอาบน้ำจนสัตว์เย็นสบายแล้วจึงปล่อยให้ไปกินหญ้าเป็นอิสระ

ท่านช่วยโยมของท่านทำงานแต่ยังเยาว์วัย มีอายุประมาณ ๙ ปี พอติดกับโยมน้าชายของท่านบวชเป็นพระภิกษุที่วัดสองพี่น้อง โยมหญิงของท่านจึงส่งตัวเข้าไปเรียนหนังสือปฐม ก.กา. ตาม

หลักการศึกษในสมัยนั้นอยู่ได้ไม่นานเท่าใดนัก พระภิกษุนะ ผู้เป็นน้าได้ย้ายไปจำพรรษาที่วัดหัวโพธิ์ ตำบลหัวโพธิ์ อำเภอสองพี่น้อง ท่านได้ติดตามไปเรียนหนังสืออยู่ในสำนักของพระภิกษุนะประมาณ ๓-๔ เดือน ต่อจากนั้นพระภิกษุนะได้ย้ายไปจำพรรษาเสียที่วัดกัลยาณมิตร จังหวัดธนบุรี ท่านจึงย้ายไปเรียนหนังสือที่วัดบางปลา อ.บางเลน จ.นครปฐม ในสำนักของพระอาจารย์ทรัพย์ผู้เป็นเจ้าของาวาสวัดบางปลา อายุของท่านเวลานั้นประมาณ ๑๑ ปีเศษ อยู่ในสำนักพระอาจารย์ทรัพย์ประมาณ ๒ ปี มีความรู้ภาษาไทยและภาษาขอมพอสมควร จึงกลับไปอยู่บ้านเดิมอีกประมาณ ๑ ปี เมื่อท่านอายุได้ ๑๔ ปี โยมชายได้ถึงแก่กรรมลง ท่านต้องเข้าควบคุมการค้าแทนโยมผู้ชาย

ขณะนั้นมีเรือบรรทุกข้าวข้างกระดานใหญ่สองลำ พร้อมทั้งลูกเรือหลายคน ล่องเรือค้าข้าวระหว่างสองฝั่งน้ำกับกรุงเทพฯ กระทำเดือนละ ๒-๓ ครั้งเรื่อยมา ในระหว่างทำการค้าท่านฉลาดในการปกครอง ลูกเรือต่างก็รักและนับถือ ท่านว่าเป็นคนดีมีชาติ มีความพยายามไม่ทอดทิ้งต่อการงาน คุณปู่เล่าว่า ครั้งหนึ่ง ขณะที่ท่านล่องข้าวลงมาขายที่กรุงเทพฯ กำลังอยู่ในกรุงเทพฯ จอดเรือที่คลองบางกอกน้อย ถูกลูกจ้างของพี่เขยขโมยเงินและทองไปประมาณ ๑,๐๐๐ บาทเศษ (ในสมัยนั้นนับว่าเป็นเงินก้อนใหญ่) ท่านพยายามติดตามไม่ลดละ และได้ตั้งใจว่าเมื่อจับคนร้ายไม่ได้ท่านไม่ยอมกลับเด็ดขาด จึงเริ่มดำเนินการติดตามโดยไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ นายร้อยตำรวจฝรั่งถามถึง บ้านของขโมย ทราบว่าอยู่คลอง ๑๒ นายร้อยตำรวจได้นำเรือกลไฟมารับในตอนเย็นไปบ้านเมียเจ้าขโมย ท่านก็ไปกับนางพับและตำรวจอีก ๔ คน ต้องแล่นเรือไปไม่หยุดเลยตลอดคืน พอสว่างก็ถึง ท่านเห็นหน้าคนร้ายโผล่ช่องหน้าต่างหลังบ้านอยู่ จึงแจ้งให้นายตำรวจทราบ ว่าเรือจะชลอฝีจักรกลับลำมาหยุดหน้าบ้านคนร้ายได้กินเวลาหลายนาที่ ท่านเห็นผ้าขาวม้าของ คนร้ายก็จำได้แต่ค้นหาตัวคนร้ายไม่พบเสียแล้ว ท่านจึงได้ตรวจดูทางหนีของคนร้าย เห็นพองน้ำแตกเป็นทางไป จึงบอกให้ตำรวจทั้ง ๔ คนไปยืนคุมเชิง อยู่ที่มุมคันทนา ตัวท่านเองตามคนร้ายไปตามรอยฝ้าน้ำ ตามไปประมาณกลาง คันทนา พบคนร้ายนอนหลบซ่อนซ่งข้าวอยู่ พอมันเห็นท่านเข้าก็ดำวบลงไป ท่านก็เรียกตำรวจและแจ้งให้ทราบที่ซ่อนตำรวจดึงตัวคนร้ายขึ้นมาแล้วจะ สวมกุญแจมือ คนร้ายขัดขืน ตำรวจจึงกระทุ้งด้วยพานท้ายปืน ๒-๓ ครั้งมัน จึงยอมให้ใส่กุญแจมือได้ ต่อจากนั้นก็นำตัวคนร้ายกลับมายังบ้านเมียของมัน ค้นหาทรัพย์ของกลาง ก็พบหมกซ่อนอยู่ในกระบุงข้าวเปลือกเป็นเงิน ๙๐๐ บาทเศษ แล้วจึงนำตัวผู้ร้ายมาผูกเข้ากับเสาเก้งเรือไฟ ล่องเรือกลับลงมา กรุงเทพฯ เมื่อถึงสถานที่ตำรวจให้การแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเสร็จแล้วตำรวจได้ เอาเรือมาส่งที่เรือข้าวของท่านที่คลองบางกอกน้อยแล้วท่านจึงนำเรือกลับบ้าน

เหตุที่ท่านปฏิญาณตนบวชจนตาย

ท่านทำการค้าขายหาเลี้ยงโยมหญิงและครอบครัวตลอดจนผู้อาศัยในบ้านเรื่อยมา จนอายุของท่านย่างเข้า ๑๙ ปี ขณะที่ทำการค้าอยู่นั้น วันหนึ่งเมื่อท่านนำเรือเปล่ากลับบ้าน (มีเงินที่ขายข้าวได้หลายพันบาท)

เส้นทางที่จะกลับบ้าน เต็มไปด้วยอุปสรรค นานาประการ น้ำในแม่น้ำลำคลองก็ไหลเชี่ยว เรือก็ต้องแจว ต้องถ่อเพราะไม่มีการลากจูงด้วยเรือยนต์ตั้งสมัยนี้ เมื่อนำเรือกลับจำเป็นต้องผ่านลัดคลองเล็กซึ่งชาวบ้าน

คลองบางอีแต่น

เรียกว่า “คลองบางอีแต่น” อยู่เหนือตลาดใหม่ อ.นครไชยศรี จ.นครปฐม คลองลัดนี้ไม่ยาวเท่าไรนัก แต่ทว่าเป็นคลองเปลี่ยวมีโจรผู้ร้ายชุกชุม ปราภกว่าเรือค้าขายที่ผ่านไปมาทางนั้นมักถูกปล้นสดมภ์บ่อยๆ ในตอนนี้ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า “อ้ายน้ำก็เชี่ยว อ้ายคลองก็เล็ก อ้ายโจรก็ร้าย” เนื่องจากคลองเล็กและโจรร้ายดังท่านกล่าว บรรดาเรือสินค้าที่ผ่านไปมาได้ความปลอดภัยก็นับว่าโชคดี ในวันนั้นบังเอิญเรือของท่านลำเดียวผ่านเข้าไปในคลองนี้ พอเรือผ่านเข้าคลองได้หน่อยหนึ่ง ลัญชาติญาณแห่งความกลัวก็เกิดขึ้น ทำให้เกิดความคิดที่จะเอาตัวรอด โดยสับเปลี่ยนเอาลูกเรือมาถือท้ายแทน เพราะว่ารรรมดาโจรปล้น ย่อมจะทำร้ายผู้ถือท้ายเรือซึ่งเป็นเจ้าของก่อน ถ้าไปอยู่ทางหัวเรือก็มีโอกาสที่จะต่อสู้และเอาตัวรอดได้ง่าย เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ก็หยิบปืนยาวบรรจุกระสุนเสร็จ ๘ นัด ไปอยู่หัวเรือให้ลูกจ้างถือท้ายแทน ขณะถ่อเรือแทน

ลูกจ้างอยู่นั้น เรือก็แล่นเข้าสู่ที่เปลี่ยวหนักขึ้นทุกทีๆ พลันก็เกิดความคิดแวบขึ้นในขณะนั้น ตอนนั้นท่านเล่าว่า “คนพวกนี้เราจ้างเขาคนหนึ่งๆ เพียง ๑๑-๑๒ บาทเท่านั้น ส่วนตัวเราเป็นเจ้าของทั้งทรัพย์สินทั้งเรือความตายจะโยนไปให้ลูกจ้างตายก่อน ดูจะเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์มากเกินไป ทำอย่างนี้ไม่ถูก ไม่เป็นการสมควร” ท่านคิดไปถ่อไป จิตก็เกิดเมตตาและดำนิตนเองถึงการเอาเรือไปเปรียบคนอื่น ท่านจึงตัดสินใจเด็ดขาดลงไปว่า “ทรัพย์สินของเรา เรือก็ของเรา เราควรตายก่อนดีกว่า ลูกจ้างนั้นเมื่อมีภัยมาถึง เขาจะได้หนีเอาตัวรอดไปทำมาหาเลี้ยงบุตรภรรยาของเขาได้อีก” เมื่อตกลงใจเช่นนั้น จึงเรียกลูกเรือให้มาถ่อเรือแทนส่วนท่านก็ถือปืนคู่มือ กลับมานั่งถือท้ายเรือตามเดิม ยอมเสี่ยงรับอันตรายแต่ผู้เดียว การเดินทางใกล้จะออกจากคลองลัดอยู่แล้ว พอตีเป็นเวลาเช้าเอ่อขึ้นไหลสวนทางมาบรรดาเรือสินค้าหนักๆ ที่จะผ่านเข้าคลองสวนทางมาจอดคอยน้ำอยู่ปากคลองแน่นขนัด พอเข้าขึ้นเรือเหล่านั้นก็ถ่อสวนมาปะทะกัน เรือจะขึ้นก็ขึ้นไม่ได้ จะล่องก็ล่องไม่ได้ ต่างส่งเสียงกันเอะอะเซ็งแซ่ ท่านบันทึกของท่านไว้ว่า “พอคำจิ้นก็ลั้งลั้งกลัวเรือจะชนกัน ร้องออกมาว่า “ตู้อ้า” ต่างฝ่ายต่างก็ปักหลักกรานจอดนิ่งอยู่กับที่ แล้วความคิดท่านก็เกิดขึ้นว่า “เราเป็นคนทำผ่านพ้นอันตรายมาได้แล้ว เป็นบุญแท้ๆ การหาเงินหาทองมันเป็นของลำบากเสียจริงๆ ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ บิดาของเราก็หากินมาอย่างนี้เราก็เจริญรอยตามอีกเงินทองที่หามาได้ทั้งหมดนี้ต่างคนก็ต่างหา ไม่มีเวลาหยุดด้วยกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่รีบหาไว้ให้มั่งมีก็เป็นคนต่ำคนเลว ไม่มีใครนับหน้าถือตาสมาคมด้วย เมื่อเข้าที่ประชุมก็น้อยหน้าเขา เพราะจนกว่านั่นเอง โลกเราเป็นดังนี้เสมอมา บุรพชนต้นตระกูลของเราก็เป็นมาดังนี้ จนนับไม่ถ้วนว่าใครบ้าง สืบมาจนกระทั่งบิดาของเราและตัวเราจนบัดนี้ ก็ท่านบุรพชนทั้งชายหญิงเหล่านั้นไปไหนกันเสียหมดเล่า? เรื่องนี้ก็ปรากฏแก่ใจเราอยู่แล้วว่า ท่านเหล่านั้นตายไปหมดแล้ว ตลอดถึงบิดาเราก็ตายด้วย ตัวของเราเล่า? ก็ต้องตายเหมือนกับท่านเหล่านั้นอีก” พอคิดถึง

ความตายขึ้นมาดังนี้แล้ว ใจก็ชักเสียว นึกถึงความตายที่รอดมาเมื่อสักครู่ และที่จะมาถึงในวันข้างหน้า “เราต้องตายเหมือนบิดาเราแน่ๆ ไม่ต้องสงสัย บิดาเราล่องเรือข้ามมาเริ่มป่วยไปจากในเรือระหว่างทาง พอขึ้นจากเรือก็ป่วยหนัก แล้วถึงแก่กรรม ขณะที่บิดาเจ็บป่วยเราก็ช่วยพยาบาลจนสุดความสามารถ แต่ก็ไม้อาจจะช่วยให้ท่านรอดพ้นความตายไปได้ ท่านตายไปแล้วไม่เห็นเอาอะไรติดตัวไปได้เลย สังขารดับไปเฉยๆ ตัวเราพี่น้องเรา ตลอดถึงมารดาของเรา ก็ไม่มีใครตายไปกับท่านด้วย ท่านดับไปคนเดียวแท้ๆ ถึงตัวเราเองก็ต้องเป็นดังท่านเหมือนกัน จะพ้นจากความตายอย่างนั้นไม่ได้แน่” เมื่อท่านได้คิดเช่นนั้นแล้ว ท่านก็ทดลองนอนตายที่ท้ายเรือแล้วลองคิดว่าท่านตายแล้ว และเที่ยวไปหาญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่รักกันบ้าง คนเหล่านั้นเขาก็ไม่เห็นท่าน เพราะท่านเป็น “ผี” แล้วท่านก็เอาก้อนดินหรือท่อนไม้โยนไปให้ถูกเขา เขาก็ต้องว่าผีโยนมาหรือผีปามา เพราะเขาไม่เห็นท่านไปหาคนโน้นก็ไม่เห็นไปหาคนนี้ก็ไม่นเห็นนอนคิดอยู่อย่างนี้จนเพลอตัว พอรู้สึกตัวขึ้นมา ก็รีบลุกขึ้นจุดธูปบูชาพระ แล้วอธิษฐานจิตในขณะนั้นว่า “ขออย่าให้ข้าพเจ้าตายเสียก่อนเลย ขอให้ได้บวชเสียก่อน เมื่อบวชแล้วข้าพเจ้าจะไม่ลาสิกขาบท ขอบวชไปจนตลอดชีวิต” นี่เป็นบันทึกคำอธิษฐานของท่าน ดังนี้เราจะเห็นได้ว่า เหมือนกับท่านได้เริ่มบวชมาตั้งแต่อายุ ๑๙ ปีเศษนั้นแล้ว

อุปสมบท

ต่อแต่นั้นมา การดำเนินอาชีพทางการค้าขายได้ดำเนินมาเป็นปรกติก คำอธิษฐานของท่านยังคงฝังแน่นอยู่ในจิตใจตลอดมา จนอายุครบบวชก็ยังไม่บวชไม่ได้ เนื่องจากมีภาระต้องค้าขายหาเลี้ยงโยมหญิง และผู้คนในครอบครัวหลายคนด้วยกัน แสดงว่าท่านเป็นคนเลี้ยงคนมาตั้งแต่ยังเป็นคฤหัสถ์ เมื่ออายุของท่านย่างเข้า ๒๒ ปีก็ปรารภถึงการบวช ในปีนั้นเองพอถึงเดือน ๖ ข้างขึ้นก็บรรพทุกข้าวลงเรือแล้วให้ลูกจ้างมาขายกรุงเทพฯ ได้มอบให้ลูกเรือ

วัดสองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

คนหนึ่งเป็นตัวแทนควบคุมลงมา ส่วนตัวท่านก็เข้าอยู่วัดเป็นเจ้านาค ศึกษาเบื้องต้นแห่งการอุปสมบทในสำนักท่านปลัดยังเจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง ผู้เป็นตาของท่าน ท่านปลัดยังได้ส่งหนังสือวินัยให้ดู

หนังสือนี้เป็นสมุดข่อย เขียนตัวบรรจงงดงามมาก ท่านเริ่มท่องจำวิธีบรรพชาและอุปสมบท และอ่านพระวินัยไปพร้อมกันด้วย ไกล่เข้าพรรษาจึงไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ดี วัดประตูลำธาร จังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านได้อุปสมบท พ.ศ.๒๔๔๙ มีพระครูวินยานุโยค (เหนียง อินฺทโชโต) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์ โหน่ง อินฺทสุวณฺโณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

รุ่งขึ้นวันที่ ๒ หลังจากอุปสมบทแล้ว ท่านได้เริ่มเรียนวิปัสสนาธุระกับพระอาจารย์โหน่ง (ท่านผู้นี้ได้ศึกษามาแต่สำนักของหลวงพ่อบุญมี วัดน้อย อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี ท่านเป็นพระที่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยและธรรมเนียมปฏิบัติเป็นที่เคารพนับถือของชาวสองพี่น้องมาก) ครั้นบวชแล้วท่านได้เริ่มศึกษาทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระตลอดพรรษาแรก ท่านเคยเล่าว่า ท่านท่องหนังสือสวดมนต์จบหมดถึงพระปาฏิโมกข์ในพรรษานั้นเอง ในด้านคันถธุระนี้ ท่านท่องไปถึงตอน

พระประธานในโบสถ์วัดสองพี่น้อง
ที่หลวงพ่อดมสร้าง

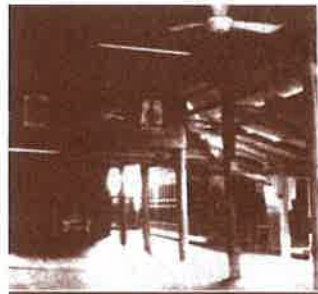
ที่ว่า “อวิชาปจยา”

ท่านเริ่มสงสัยอยากจะรู้
เรื่องราว แปลว่าอะไรกัน จึง
ไปถามพระพี่ชายซึ่งเป็น
ลูกพี่ลูกน้อง บวชมาได้ ๓
พรรษาแล้วว่าข้อความนั้น
แปลว่าอะไร พระพี่ชายก็
แปลไม่ได้ ท่านจึงไปถาม

ศาลาการเปรียญ หลังเดิม ในวัดสองพี่น้อง

อาจารย์อีกรูปหนึ่ง ท่านกลับตอบว่า “เขาไม่
แปลกันหรอกคุณ อยากจะรู้ต้องไปเรียนที่
บางกอก” ท่านจึงกลับมาเริ่มตำหนิในใจว่า
พระวัดนี้โง่ทอ้งแล้วไม่รู้เรื่อง ทอ้งไปทำไมกัน?
นี่เป็นประตู่ทำให้คนโง่ไม่รู้ว่ทำอะไรแล้ว จึง
ดำริจะลงมกรุงเพฯ

นับแต่อุปสมบทมาได้ ๗ เดือนเศษ
ท่านจึงไปหาโยมหญิงหาวิธีพูดจาชักจูงโยม
หญิงเพื่อขอโอกาสไปศึกษาที่กรุงเทพฯ โยม
ไม่เต็มใจให้จากมา แต่ในที่สุดก็ยอมด้วย
ความไม่เต็มใจ ท่านจึงขอปัจจัย ๑ ชั่งเพื่อ
เป็นค่าเดินทาง การขอนี้ท่านตั้งใจว่าจะขอ
เป็นครั้งสุดท้าย เมื่อออกจากวัดสองพี่น้องมา
แล้ว ได้มุ่งตรงมาจำพรรษา ณ วัดพระเชตุพนฯ
ทีเดียว ในระยะนั้นคัมภีร์ที่จะเล่าเรียนศึกษา
ที่ยังไม่มีก็ได้ให้สีกาพี่ของท่านจัดซื้อสร้างถวาย
ท่านแล้วว่า ท่านเคยชอบศึกษาทุกอย่าง ที่นับ

ห้องทรงธรรมที่หลวงพ่อกะ
ใช้นั่งวิปัสสนาในวัดสองพี่น้อง

วัดชัยพฤกษ์มาลา เขตตลิ่งชัน กทม.

ว่าเป็นวิชาซึ่งนิยมกันในสมัยนั้น เช่น โหราศาสตร์ไสยศาสตร์ที่สุดจนเล่นแร่แปรธาตุ หุงปรอททุกชนิด และได้ทดลองทำดูทุกอย่างว่าอะไรจะเป็นของจริงบ้าง ท่านไม่เคยตำหนิวิชาของใคร ว่าเป็นของไม่

จริง ชมว่าเป็นของดีทั้งนั้น แต่ท่านไม่เคยติดใจในวิชาเหล่านั้น ต่อมาท่านได้เลิกเด็ดขาด มอบตำหรับตำราให้คนอื่นไปหมด คงยึดวิชาวิปัสสนาอย่างเดียวเท่านั้น

ในขณะที่มาเรียนหนังสืออยู่นั้น ท่านได้เฝ้าน้องชายคนเล็ก ชื่อ ส่ำรว มาอยู่ปฏิบัติและให้เล่าเรียนหนังสือใหญ่ (ขอม) คือมูลกัจจายณะที่สำนักเรียนวัดเชตุพนฯ ด้วย จนพรรษาที่ ๔ ท่านจึงได้ย้ายไปรักษาตัวด้วยโรคไข้ทรพิษที่วัดชัยพฤกษ์มาลา ชั่วคราว และได้เฝ้านายส่ำรวไปอยู่ด้วย วันหนึ่งท่านเกิดนิมิตว่า มีชายคนหนึ่งเอาทรายมาถวาย ๑ บั้งก็ ท่านเอื้อมมือหยิบมานิดเดียว

วัดพระเชตุพนฯ กทม.

ส่วนน้องชายกอบไว้ถึงสองกำมือเต็มๆ หลังจากนิมิตได้ไม่กี่วัน น้องชายท่านก็ป่วยเป็นไข้ทรพิษมีอาการหนักมาก ตัวท่านเองก็เป็นด้วย แต่มีอาการน้อย พออาการป่วยของท่านค่อยทุเลาลงจึงรีบพาน้องชายขึ้นไปรักษาที่บ้านสองพี่น้อง แต่ไม่หาย ได้ถึงแก่กรรม

เมื่ออายุ ๑๘ ปี ได้จัดการปลงศพเสร็จแล้วท่านจึงกลับมาอยู่วัดพระเชตุพนฯ ตามเดิม

ขณะที่ท่านเรียนหนังสืออยู่นั้นท่านต้องลำบากมากบางวันบิณฑบาตไม่พอฉันบางวันไม่ได้เลย ได้แต่เพียงส้มผลเดียวก็เคยมี พระคุณท่านเองได้เคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อมาอยู่ที่วัดพระเชตุพนฯ ใหม่ๆ ออกบิณฑบาตวันแรกไม่ได้อะไรเลย วันที่สองก็ไม่ได้อีกท่านมาคิดคำนึงว่าท่านเป็นผู้มีศีลจะอดตายเช่นนั้นหรือ? ถ้าเป็นจริงท่านก็ยอมตาย ท่านบิณฑบาตไม่ได้ข้าวท่านก็ไม่ฉันของอื่น ยอมอดด้วยคิดว่า ถ้าเราตายลงไป ภิกษุหมดทั้งนครต้องมีอาหารบิณฑบาตพอหมดทุกรูป เพราะคนลือก็จะพากันส่งสารภิกษุไปตามๆ กันเท่านั้น จึงไม่ยอมดิ้นรนหา ครั้นวันที่สามท่านออกไปบิณฑบาตอีก วันนั้นเดินอยู่จนสายได้ข้าวเพียงหนึ่งทัพพีกับกล้วยน้ำว้าหนึ่งผล กลับมาถึงกุฏิด้วยความเหนื่อยอ่อน เพราะไม่ได้ฉันมา ๒ วันแล้ว ท่านจึงเริ่มที่จะลงมือฉันข้าวหนึ่งทัพพีนั้น ก็นั่งลงจับอาหารในบาตรพิจารณาด้วยปัจจุเวกเสร็จแล้วใส่ปากเข้าไปคำหนึ่ง พอดีท่านเหลือบไปเห็นสุนัขทองติดส้นหลังผอมโซเซได้อดอยากมาเป็นเวลานานวัน ท่านเกิดเมตตาปราณีส่งสารสุนัขตัวนั้น จึงปั้นข้าวที่เหลืออีกคำหนึ่งกับกล้วยครึ่งผลก่อนให้ทานสัตว์นั้น ท่านได้อริษฐานจิตว่า “ขึ้นชื่อว่าความอดอยากเช่นนี้ ขออย่าให้มีอีกเลย” แล้วจึงให้ก้อนข้าวแก่สุนัขตัวนั้น สุนัขตัวนั้นกินแต่ข้าวส่วนกล้วยหากินไม่ ท่านก็คิดว่าไม่รู้เจ้าไม่กินท่านก็คิดจะเอากลับมา ทิ้งแต่คิดขึ้นมาได้ว่าของสิ่งนั้นท่านได้สละให้ทานไปแล้ว โฉนจึงจะเอากลับคืนมาฉันอีกเป็นการไม่สมควร เพราะได้สละขาดไปแล้ว เอามาฉันอีกก็ต้องประเคนใหม่ ในที่นั้นก็ไม่มีใครที่จะประเคนด้วย ด้วยอำนาจศีลและสังขะของท่าน นับแต่วันนั้นมาท่านไปบิณฑบาตปรากฏว่าได้อาหารมากมายถึงกับฉันไม่หมด ต้องแบ่งถวายพระภิกษุอื่น นอกจากนั้นมีคุณนายนมบ้านอยู่ตลาดท่าเตียน ปวารณาทำปิ่นโตอาหารส่งอีกทุกวันนับจากวันนั้นเป็นต้นมา ความยากลำบากในการขบฉันของพระภิกษุ

ซึ่งปรากฏกับพระคุณท่านดั่งนั้น เป็นเหตุให้พระคุณท่านดำริว่า “ตัวเราเมื่อมีกำลังพอเมื่อใดจะจัดตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระเถร โดยไม่ต้องให้ลำบาก เป็นการเสียเวลาในการศึกษาเล่าเรียน” นี่เป็นความตั้งใจของพระคุณท่าน และความตั้งใจของพระคุณท่านนั้นได้ถึงจุดสำเร็จสมความปรารถนา นับเป็นองค์แรกในประเทศไทยที่สามารถตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณร-อุบาสกอุบาสิกา มีจำนวนถึง ๘๐๐ เศษเป็นประจำทุกวัน เป็นอันว่าความปรารถนาของท่านนั้น เป็นผลสำเร็จอันไพศาลและกิจการยังคงดำเนินอยู่จนทุกวันนี้

เรื่องการศึกษา

เมื่อท่านเล่าเรียนศึกษาอยู่สำนักวัดพระเชตุพนฯ นั้น ท่านได้เรียนมูลกัจจายณะถึงสามจบ พระธรรมบท ๘ ภาค และพระคัมภีร์มั่งคัลลตถปิณี กับสารสงเคราะห์แต่ไม่ทันจบ แผลออกพอสมควรแล้วท่านได้เข้าสอบสนามหลวงหนึ่งครั้งก็บังเอิญตก ท่านก็ไม่สอบอีกต่อไป ท่านเล่าว่าถ้าสอบเป็นเปรียญได้แล้ว จะถูกทางคณะสงฆ์ใช้งานจะเสียการศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ เพราะเมื่อขณะท่านเรียนหนังสืออยู่นั้น ท่านได้ปฏิบัติตามแบบพระอาจารย์โหนดตลอดมา วันใดหยุดการเล่าเรียนคันถธุระท่านมักจะแสวงหาความรู้ในด้านวิปัสสนาธุระจากพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านวิปัสสนาในสำนักต่างๆ ทำคู่กันไปด้วยปรากฏว่าท่านได้ไปศึกษากับท่านเจ้าคุณสังวรานุวงศ์เถร (เอี่ยม) วัดราชสิทธิาราม (วัดพลับ) เป็นครั้งที่สาม และท่านได้ศึกษา

อุโบสถวัดละครท่า

จากท่านพระครูญาณวิโรจน์ ในวัดพระเชตุพนฯ นั้นอีก ทำเป็นครั้งที่สี่ และครั้งที่ห้าได้ไปศึกษาในสำนักของพระอาจารย์สิงห์วัดละครท่าหลังวัดระฆังโฆสิตาราม ท่านเคยเล่าว่า **ท่านได้ดวงใสประมาณเท่าฟองไข่แดงของไก่ติดอยู่ศูนย์กลางกายของท่านเป็นอันได้ผลตามแบบของพระอาจารย์สิงห์** ท่านรับรองว่าได้ตามแบบของท่านแล้ว และมอบให้ท่านเป็นอาจารย์สอนคนอื่นต่อไปได้ ท่านเห็นว่า ธรรมที่ได้มานี้ไม่เป็นที่พอใจ ท่านว่ามีความรู้แค่ทางอ้อมเท่านั้น จะสอนเขาได้อย่างไร ท่านจึงไม่ยอมสอนใคร ต่อมาวางการศึกษาคันถธุระ ท่านเห็นว่าเวลาสมควร ท่านปรารถนาออกเดินธุดงค์ ท่านได้ให้คุณบิดา สีกาพี่ของท่านสร้างกลดถวาย ผู้อื่นจะสร้างถวายก็ไม่เอา ชรอยว่าท่านจะส่งเคราะห์ สีกาพี่ผู้มีอุปการคุณ เมื่อได้กลดสมความประสงค์แล้ว พระคุณท่านได้ออกธุดงค์ การธุดงค์มีเวลาประมาณเท่าใดท่านเองก็จำไม่ได้ ครั้นกลับจากธุดงค์แล้ว ก็เอากลดถวายพระภิกษุองค์อื่นไป ต่อมาพระคุณท่านปรารถนาจะธุดงค์อีก เป็นครั้งที่สอง ก็ได้ให้คุณบิดาสั่งสร้างกลดถวายอีก ในครั้งหลังนี้ปรากฏว่าได้เดินทางไปถึงสุพรรณบุรี ปักกลดที่วัดร้าง ข้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ท่านได้เห็นเด็กนำวัวเข้าไปในบริเวณนั้น ท่านจึงกล่าวห้ามว่า อย่าปล่อยให้อ้วเดินเหยียบย่ำพระซึ่งอยู่ใต้พื้นดิน จะมีบาป บรรดาเด็กและคนเลี้ยงวัวทั้งหลาย ไม่เชื่อว่าจะมีพระอยู่ใต้แผ่นดิน ถึงกับมีการประณามท่านต่างๆ ในที่สุดท่านได้บอกให้เขาลองขุดดูก็ได้พระพุทธรูปขึ้นมาหลายองค์ นับว่าเป็นมหัศจรรย์อันหนึ่งที่ท่านสามารถทราบได้ นั่นแหละจึงเป็นที่เชื่อถือของบุคคลเหล่านั้น ต่อมาท่านกลับมายังวัด

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

พระเชตุพนฯ ดังเดิม

ปฏิบัติได้วิปัสสนา

ครั้นถึงพรรษาที่ ๑๒ ท่านได้หยุดการเล่าเรียนคันธุระ เพราะความรู้ที่จะแปลมคธภาษาเพื่อคันธุระ ได้เป็นที่พอใจ การเรียนแปลมคธภาษานั้น ย่อมไม่มีที่สิ้นสุด ความสิ้นสุดควรมีเพียงอ่านออกและแปลได้ และเข้าใจความหมายเท่านั้นก็ได้แปลออกสมความมุ่งหมายเดิมที่ตั้งใจไว้แต่แรกแล้วว่า การเล่าเรียนจะต้องแปลหนังสือมหาสติปัญญานานยาว ซึ่งเคยแปลไม่ได้ที่วัดสองพี่น้องนั้น ถ้ายังแปลไม่ออกก็จะไม่หยุดการเล่าเรียน บัดนี้ก็สามารถแปลได้สมความตั้งใจเดิมแล้วท่านจึงหยุดการเล่าเรียนคันธุระด้วยประการฉะนี้

เมื่อท่านหยุดการเล่าเรียนแล้วนี้เอง ท่านพิจารณาเห็นว่า ในบริเวณพระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ มีอาณาเขตกว้างขวางดี เหมาะแก่การเป็น

ศาลาที่หลวงพ่อดใช้เทศน์ในวัดโบสถ์ (บน)

สถานที่ปฏิบัติกรรมฐาน แต่เมื่อมาระลึกถึงอุปการะคุณของท่านเจ้าอธิการชุมวัดบางคูเวียง คลองบางกอกน้อย ซึ่งได้เคยถวายคัมภีร์มูลกัจจายนะ และคัมภีร์พระธรรมบทให้ได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรมนั้นก็มีอุปการะคุณอยู่มาก ควรจะ

ไปจำพรรษาที่วัดบางคูเวียง เพื่อจะได้แสดงธรรมแจกจ่ายแก่พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา เป็นบรรณาการตอบแทนอุปการะคุณแก่วัดนั้นบ้าง จึงไปจำพรรษาที่วัดบางคูเวียงในพรรษาที่ ๑๒

ท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดบางคูเวียง พอได้กึ่งพรรษาได้ทวละลึกขึ้นว่า ความตั้งใจจริงในการบวชตั้งแต่อายุ ๑๙ ปีนั้น โดยปฏิญาณตนว่าจะบวชตายนั้น

สถานที่บรรลุนิพพาน..อุโบสถที่หลวงพ่อบรรลุนิพพานกาย

บัดนี้ก็ได้บวชมา ๑๒
พรรษาแล้ว ของจริง
ของแท้ที่พระพุทธเจ้า
ท่านรู้ท่านเห็นนั้นท่าน
ยังไม่บรรลุนิพพาน ยังไม่รู้ยัง
ไม่เห็น สมควรจะเจริญ
กรรมฐานอย่าง
จริงจึงเสียที่ การ
ปฏิบัตินี้จะตายก็ตาย

ไป ดีกว่าตายเสียเมื่อก่อนบวชหรือไม่ได้บำเพ็ญกรรมฐานตาย เมื่อตกลง
ใจเช่นนั้นแล้ว ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ก็เข้าสู่พระอุโบสถแต่เวลาเย็น ตั้ง

ลัทธิยิซฐานมันทีเดียวว่า ถ้านั่งลงไปแล้ว ไม่บรรลุนิพพานที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นจะไม่ยอมลุกขึ้นจากที่จนตลอดชีวิต เมื่อตั้งจิตมั่นเช่นนั้นแล้วจึงได้เริ่มปรารภนั่งและตั้งจิตอ่อนน้อมแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า **ขอให้พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดประทานธรรม ที่พระองค์ทรงเห็น ทรงตรัสรู้ให้ อย่างน้อยที่สุดก็เพียงส่วนน้อยที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว** ถ้าหากการบรรลุนิพพานของพระองค์แล้วจักเกิดโทษแก่พระศาสนา ก็ขออย่าได้ทรงประทานเลย แต่ถ้าจะเป็นคุณแก่พระศาสนาแล้วขอได้โปรดพระราชทานเถิด ท่านจะรับเป็นทนายพระศาสนาต่อไปจนตลอดชีวิต เมื่อตั้งความปรารถนาเสร็จแล้วก็เริ่มขัดสมาธินั่งเข้าที่ภาวนา พอตึกถึงมดขี้อยู่ในระหว่างช่องแผ่นหินซึ่งกำลังไต่อยู่ไปมา ท่านจึงหยิบขวดน้ำมันกาดเอานิ้วมือจุ่มเพื่อจะเขียนวงให้รอบตัวกันมดรบกวน แต่พอจดนิ้วที่พื้นหินก็เกิดความคิดขึ้นมาว่า ชีวิตของท่านได้อธิฐานสละแล้ว เหตุใดจึงยังกลัวมดอยู่อีกนึกอายตัวเอง จึงวางขวดน้ำมันกาดเจริญกรรมฐานทันที เวลาว่างไปๆ จนนึกไม่ทราบว่าเป็นเวลาเท่าไร เพราะนาฬิกาไม่มี ก็ได้เห็นของจริง ของแท้ อันเป็นทางบรรลุแห่งพระองค์ สัมมาสัมพุทธเจ้า (ซึ่งมีข้อความแจ้งชัดอยู่แล้วในหนังสือเล่มนี้ เรื่องการสอนธรรมวันพฤหัสบดีหรือหนังสือธรรมกาย เรียบเรียงโดยพระทิพย์ปริญาหรือคู่มือสมการ)

ในขณะนั้นก็เกิดปริวิตกว่า พระธรรมนี้เป็นของลึกซึ้งยิ่งนักยากที่มนุษย์จะเข้าถึงถ้าจะให้เข้าถึงได้ต้องรู้ตรikirู้นึกและรู้คิดนั้นหยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ ดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับก็ไม่เกิดนี่เป็นของจริง ของจริงอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนนี้แล้ว เป็นไม่เห็นเด็ดขาด ท่านวิตกอยู่อย่างนี้ประมาณครูใหญ่เกรงว่าความมีความเป็นที่ได้บรรลุแล้ว จะเลือนเสีย ท่านจึงเข้าเจริญภาวนาต่อไปใหม่ประมาณสักครูใหญ่ก็ได้เห็นวัดๆ หนึ่ง ปรากฏขึ้น ท่านจำได้ว่าเป็นวัดบางปลาท่านรู้สึกในใจในขณะนั้นดูเหมือนตัวท่านไปอยู่ที่วัดนั้น ทำให้คิดว่าที่วัดบางปลา นี้ อาจมีผู้สามารถจะบรรลุนิพพานดังที่ท่านได้เห็นนั้นบ้างก็ได้

สถานที่หลวงพ่อดสอนธรรมครั้งแรก ณ วัดบางปลา จ.นครปฐม

วัดบางปลาจึงได้ปรากฏให้ท่านเห็นเช่นนั้น

นับแต่นั้นเป็นต้นมาท่านก็ปฏิบัติการค้นคว้าหาที่สุดแห่งธรรม ณ สำนักวัดบางคูเวียงนั้น ยิ่งค้นก็ยิ่งลึกซึ่งหนักเข้าทุกที ได้ปฏิบัติเช่นนั้นต่อมาอีกประมาณเดือนเศษพอดีออกพรรษา รับกฐินแล้วก็ลาท่านเจ้าอาวาสไปพักอยู่ที่วัดบางปลา ซึ่งเคยปรากฏแก่ท่านมาแล้วในขณะเจริญกรรมฐาน ทั้งนี้เพื่อไปดำเนินการสอนธรรม ที่ท่านได้รู้ได้เห็นนั้นและทำการสอนธรรมอยู่ประมาณ ๔ เดือน มี**พระภิกษุที่เจริญรอยตามท่านได้ ๓ รูป คือ พระภิกษุสังวาลย์ พระภิกษุแบนและพระภิกษุอ่วม กับคฤหัสถ์อีก ๔ คน** ท่านได้พาพระภิกษุสังวาลย์ไปจำพรรษาที่วัดสองพี่น้อง นับเป็นพรรษาที่ ๑๓ ณ วัดนี้มีพระภิกษุได้เห็นธรรมตามท่านอีกหนึ่งรูปคือ พระภิกษุหมก (ภิกษุรูปนี้เมื่อมาจำพรรษา ณ วัดปากน้ำ หลวงพ่อได้ส่งไปสอนธรรมแก่เจ้าคุณอุปาสิ-คุณูปมาจารย์ (จัน สิริจันโท) วัดบรมนิवास จนได้บรรลุดรรณกาย)

เมื่อออกพรรษาได้รับินทบาตแล้ว ท่านได้เดินทางไปพักที่วัดประตูลสาร จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นวัดของพระอุปชฌาย์ของท่าน แต่ท่านได้มรณภาพไปแล้วที่วัดนี้ท่านพักอยู่ ๔ เดือน ขณะที่พักอยู่มีประชาชนมาอ้อนวอนขอให้ท่านแสดงธรรมโปรดหลายครั้ง ท่านเสียไม่ได้ก็ได้แสดงพระธรรมเทศนาซึ่งเป็นทีพอใจแก่ประชาชนมาก ได้มีผู้มาขอร้องให้แสดงธรรมอีกเป็นครั้งที่สอง แต่ท่านรู้ที่เดียวว่า การเทศน์ครั้งที่สองนี้ จะทำให้เจ้าอาวาสไม่พอใจ ดังนั้น

ก่อนแสดงพระธรรมเทศนาครั้งที่สอง ท่านจึงเก็บของใส่กระเป๋าทันทีเตรียมตัวเดินทางกลับ พอแสดงพระธรรมเทศนาจบบี้เข้าไปกราบลาท่านเจ้าอาวาสเดินทางกลับทันที เพื่อมิให้เกิดการกระทบกระเทือน ท่านจึงอ้างว่าได้นัดจะพาพระไปอยู่กรุงเทพฯ ๑

ครั้นแล้วท่านจึงกลับไปรับพระภิกษุหมก พระภิกษุปลัด (พระพุทธิวงศาจารย์ วัดเบญจมบพิตรปัจจุบัน) พระภิกษุพล (พระครูโสภณราชวรวิหาร วัดเบญจมบพิตร ลาลึกขาบตแล้ว) พระฮั่ว วัดป่าพฤษ ที่วัดสองพี่น้องกลับลงมากรุงเทพฯ เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม ณ สำนักวัดพระเชตุพน๑

เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เพื่อทราบความเป็นมา ในการที่พระคุณท่านได้มาทำการปกครองวัดปากน้ำภาษีเจริญ ตั้งแต่ต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ข้าพเจ้าควรจะได้บรรยายถึงวัดปากน้ำภาษีเจริญ สมัยก่อนที่พระคุณท่านจะได้มาทำการปกครอง เท่าที่พอจะสืบทราบได้ไว้เล็กน้อย เพื่อประกอบเรื่องของท่าน

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ปรากฏในตำนานเล่มหนึ่งกล่าวว่า เป็นพระอารามหลวงมาแต่โบราณครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี หลักฐานที่ควรเชื่อถือได้นั้นคือ พระพุทธรูปทุกองค์ในพระอุโบสถ (เว้นพระพุทธรูปสี่องค์ที่สร้างขึ้นใหม่ในสมัยเมื่อไม่นานมานี้) นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาทั้งสิ้น ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้น วัดนี้ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมมุนีวัดพระเชตุพน๑ ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ตั้งแต่สมัยพระครูสมณธรรมสมาทาน (แสง) เป็นเจ้าอาวาสมีการปกครองเหลวแหลกมาก หลังจากท่านพระครูสมณธรรมสมาทานมรณภาพแล้ว ท่านพระครูพุทธพยากรณ์เจ้าอาวาสวัดอัมพรสวรรค์เจ้าคณะตำบลเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำพระภิกษุสามเณรโดยมากเป็นพระเณรในท้องถิ่นนั้น มีพระจรมายู่น้อยเนื่องจากการศึกษาเล่าเรียนไม่มี ความประพฤติ

ยอหย่อนต่อพระธรรมวินัยมาก ด้วยเหตุนี้ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (เผื่อน) พระอาจารย์ของท่าน จึงได้อ้อนวอนแถมบังคับให้ท่านมาอยู่วัดปากน้ำลึก ๓ เดือน ท่านจำต้องรับโดยเสียไม่ได้และตั้งใจไว้ว่าจะมาอยู่วัดปากน้ำลึก ๓ เดือนแล้วก็จะกลับเมื่อท่านได้มาอยู่แล้ว ท่านเจ้าคุณธรรมปิฎกได้แต่งตั้งสมณศักดิ์ให้เป็นพระครูสมุห์ฐานานุกรมของท่านและสั่งกำชับซ้ำอีกว่า “ถ้าแผ่นดินยังไม่กลับหน้าแกอย่กลับมา” ทั้งนี้ก็เท่ากับบังคับให้เป็นเจ้าอาวาส

ต่อจากนั้นท่านก็เริ่มปราบปรามเหล่าภิกษุที่มีความประพฤติเหลวไหลต่างๆ พระคุณท่านเคยเล่าว่ากว่าจะฝากกระดานหมากรุกให้หมดได้ก็อ่อนใจ จึงเป็นเรื่องกระทบกระเทือนเจ้าคุณตำบลและพระภิกษุที่เคยอยู่มาเก่าก่อน ซึ่งเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในถิ่นนั้น การปกครองเป็นไปด้วยความยากลำบาก แม้แต่ชาวบ้านในแถวถิ่นนั้นก็พากันเป็นศัตรูอย่างร้ายแรงกับท่านด้วย พวกที่เสื่อมใสในท่านก็มีบ้างเป็นส่วนน้อย พวกที่ตั้งตัวเป็นศัตรูได้ช่วยกันแพร่ข่าวอกุศลทัບถมพระคุณท่านด้วยประการต่างๆ บางพวกก็เฝ้า

อะอะอาละวาดในวัด บ้างก็ดักทำร้ายท่านถึงกับขึ้นโรงศาลก็มี บางพวกถึงกับคิดปล้นทำร้ายท่านก็มีครั้งหนึ่งคนร้ายได้บุกขึ้นไปบนหน้าศาลาหาเรื่องต่างๆ

ขณะพระภิกษูกำลังประชุมกันอยู่ เหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ ท่านถือเสียว่าเป็นการเพิ่มพูนบารมีให้แก่ท่าน ท่านมีคติว่า “พระเราต้องไม่สู้ ต้องไม่หนี ชนະทุกที” ดังเช่นครั้งหนึ่งมีคนร้ายประมาณ ๔ คน มีอาวุธครบมือเข้าลอบทำร้าย และจะทำร้ายท่านในเวลากลางวันขณะที่ท่านอยู่ในห้องกรรมฐาน พอดีพระมหาแจ้ง (พระครูสถิตยบุญญธรร) ซึ่งคอยคุ้มภัยให้ท่านอยู่แล้ว ได้ฉวยดาบเข้าป้องกัน ท่านได้เห็นเข้าก็ออกมาห้ามว่า “แจ้งอย่าๆ พระเราต้องไม่สู้ไม่หนี” ผู้ร้ายเห็นท่าไม่เข้าทีก็หลบหนีไป เรื่องราวต่างๆ ที่จะให้ท่านต้องเดือดร้อนรำคาญมีมากกว่านี้ เหลือที่จะพรรณนา แต่ท่านก็พยายามต่อสู้ด้วยความสงบ ผ่านพ้นอุปสรรคนานาประการ ทำความเจริญให้แก่พระศาสนาอยู่ตลอดมาจนทุกวันนี้ ลำดับต่อจากนั้นมาเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๔๖๔ ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสมณธรรมสมาทาน

ตั้งแต่ท่านได้มารับตำแหน่งเป็นผู้ปกครองวัดปากน้ำ ท่านได้ดำเนิน

พระทิพย์ปริญา

การค้นคว้าหลักวิชาวิปัสสนาธุระและทำการเผยแพร่อยู่เรื่อยๆ มิได้มีการหยุดยั้งแม้แต่จะมีอุปสรรคต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนนั้น ข้าราชการปฏิบัติการณ์ค้นคว้าและการเผยแพร่ธรรมนี้ ได้ล่วงรู้ถึงสมเด็จพระวันรัต (เฟื่อน) ซึ่งเป็นอาจารย์ของท่าน จนถึงกับเรียกตัวท่านไป ตาหนิว่า “เฮ้ย! แกอย่าบ้าไปนักเลย เตียวนี้อรหัตตอรหันต์ไม่มีกันแล้ว มาช่วยกันทำงานปกครองคณะสงฆ์เถอะ” การที่ท่านอาจารย์ของท่านตกเตือนเช่นนี้ ถ้าพิจารณาแล้ว

ก็เป็นการเตือนด้วยความหวังดี เพราะท่านไม่เห็นธรรมอันลึกซึ้ง จึงเป็น

ธรรมดาอยู่เองที่ท่านต้องไม่เชื่อและขอให้ระงับเสีย เจ้าพระคุณหลวงพ่อรับฟัง แต่ไม่ปฏิบัติตามคงทำงานค้นคว้าและสอนธรรมอยู่เช่นนั้น จึงเป็นที่ขัดใจของท่านอาจารย์ของท่านนัก แต่ต่อมาเมื่อ สมเด็จพระวันรัต (เพื่อน) ทรงประชวรหนัก ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อก็ได้จัดพระภิกษุไปช่วยแก้โรคตามหลักวิชาการของท่าน ในตอนนี้สมเด็จพระเจ้าได้เคยทรงอ่านหนังสือธรรมกาย ซึ่งคุณพระทิพย์ปริญา (รูป กลัมพะสุต ป.๖ เนติบัณฑิต) ซึ่งได้รวบรวม

พระพิมลธรรม (ช้อย)

และเรียบเรียง จากเทศนาของพระคุณหลวงพ่อก็ได้เคยทดลองปฏิบัติตาม ประกอบทั้งเจ้าคุณหลวงพ่อก็ได้เคยไปถวายคำแนะนำเพิ่มเติม ท่านจึงเชื่อว่าเป็นของจริงของแท้และเกิดความเลื่อมใส ข้าพเจ้าเองก็ได้เคยฟังจากคำพูดของท่านเจ้าคุณวิเชียรธรรมคุณทาน เลขาณูการท่านว่า สมเด็จพระเจ้าได้เรียกท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม (ช้อย) ไปเฝ้าและรับสั่งว่า “ท่านเจ้าคุณช่วยจัดการเรื่องอุปัชฌาย์วัดปากน้ำที ฉันดูพระผิดเสียองค์หนึ่งแล้ว” พระพิมลธรรมก็รับคำสมเด็จพระเจ้า รับสั่งต่อไปว่า “สาธุ” พร้อมกับยกมือขึ้นประณม แล้วกล่าวสืบท่อไปอีกว่า “ฉันกตเชามาหลายปีแล้ว ช่วยจัดการให้เรียบร้อยด้วย”

การงาน

เมื่อท่านได้เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดปากน้ำในตอนแรกๆ มีพระภิกษุสามเณรเพียง ๑๓ รูป อุบาสิกาก็มีเพียงเล็กน้อย ได้ให้ความอุปการะและปกครองภิกษุสามเณร และอุบาสิกา คล้ายกับพ่อปกครองลูก เนื่องจากท่านนิยมการศึกษาจึงส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรตลอดจนอุบาสิกาได้เล่าเรียน ศึกษาทุกวิถีทางโดยไม่ยอมให้อยู่ว่าง ไม่ศึกษาไม่ได้ และพอใจศึกษาในด้านใด

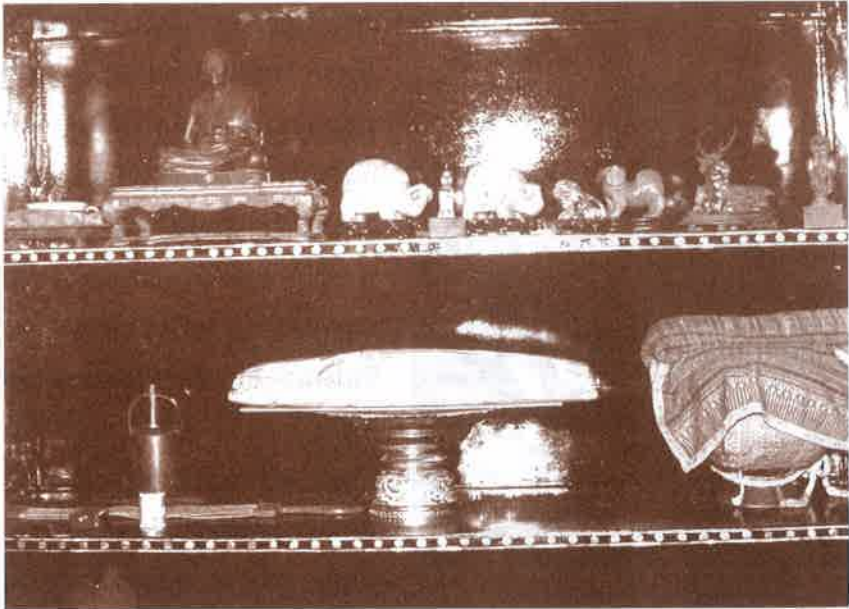

เช่น คันทธุระ (ซึ่งมีทั้งบาลีและนักธรรม) หรือวิปัสสนาธุระ ก็สุดแต่ตนจะพอใจ ท่านได้พยายามปลุกปล้ำในเรื่องการศึกษา จนมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ในที่สุดพระภิกษุสามเณรและอุบาสิกาซึ่งเคยมีแต่เพียงเล็กน้อยก็เพิ่มจำนวนขึ้นโดยลำดับ ครั้น พ.ศ.๒๔๙๐ สำนักวัดปากน้ำ ก็ได้รับยกย่องให้เป็นสำนักเรียนโดยตรง

ในด้านการเสียสละ ท่านเป็นนักเสียสละไม่สะสม ท่านได้

จัดตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณรและอุบาสิกา ด้วยทุนทรัพย์ของท่านเองตั้งแต่ท่านได้มาอยู่ใหม่ๆ ตามความตั้งใจเดิม ซึ่งได้บรรยายมาแล้วในตอนต้น การตั้งโรงครัวประกอบอาหารนี้ในระยะแรกๆ ท่านได้ให้คุณป้าดา (โยมพี่) นำข้าวสารมาจากบ้านสองพี่น้องทุกๆ เดือน ซึ่งต้องใช้ข้าวสารเดือนละ ๑๕ ถึงเศษ และต้องจ่ายค่าอาหารเดือนละ ๑๕๐ บาทเศษ ในตอนนั้นท่านได้มอบหมายให้นายโหม พร้อมลาก เป็นไวยาวัจกร และนางเลียบภรรยาเป็นหัวหน้าโรงครัว ภายหลังคนทั้งสองนี้ได้ย้ายไปอยู่ตลาดพลู ท่านจึงมอบหน้าที่ให้นางผึ้งเป็นหัวหน้าโรงครัวต่อมา และได้รับหน้าที่นี้ได้ไม่นานนักก็ลาไปอยู่วัดเสนหาจังหวัดนครปฐม หลังจากนั้นจึงตั้งให้น.ส.ท้วม หุตานุกรม ซึ่งเรียกกันทั่วไปทั้งวัดว่า “คุณแม่” เป็นผู้จัดการโรงครัวมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ส่วนไวยาวัจกรซึ่งว่างอยู่นั้นตั้งให้นายประยูร สุนทรากรับปฏิบัติหน้าที่

พ.ศ.๒๔๙๒ ท่านได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระภาวนา-

เครื่องอัฐบริหารของหลวงพ่อดปากน้ำ

โกศลเถร

พ.ศ.๒๔๙๓ ท่านได้เริ่มสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมชั้นหนึ่งหลัง เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๓ ชั้น ขนาด ๑๑x๖๐ เมตร ราคาประมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท โดยต้องเรียไรเพียงเล็กน้อย

พ.ศ.๒๔๙๔ ได้รับพระราชทานเปลี่ยนพัดยศ เป็นพระราชาคณะเสมอพระราชาคณะเปรียญ

สรุปความ

นับจำเดิมแต่ท่านได้ทำการเผยแพร่ วิปัสสนาธุระ ตั้งแต่ต้นมาจนถึงบัดนี้ มีศิษย์จำนวนแสนเศษ ในจำนวนนี้ได้บรรลุลหรรณ ที่เรียกว่า “ธรรมกาย” แล้วประมาณหมื่นเศษ และท่านได้ส่งพระภิกษุและอุบาสิกาส่งธรรมกายแล้วนั้น

ภาพแสดงฐานที่ตั้งของใจ ธรรมาสน์ เตียง

ไปเผยแพร่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย พระภิกษุสามเณรและอุบาสิกา ที่ได้รับยกย่องอยู่ในชั้นอาจารย์สอนวิปัสสนาภายในวัด หลวงพ่อได้ใช้ให้ช่วยทำการค้นคว้าวิชาคืบหน้าทุกวันไม่มีเวลาหยุดแม้แต่วินาทีเดียว โดยจัดเป็นเวรผลัดเปลี่ยนกันตลอด ๒๔ ชั่วโมงทุกวัน นับเป็นเวลาถึง ๒๓ ปีเศษ แม้กระนั้นท่านเจ้าคุณพ่อก็ยังคงทำการค้นคว้าอยู่ ท่านเคยให้โอวาทพระภิกษุสามเณรในพระอุโบสถว่า “พวกแกพยายามให้ได้ธรรมกายเสียก่อน แล้วฉันจะสอนต่อไปให้อีก ๒๐ ปีก็ยังไม่หมด ๑”

พระครูสมณธรรมสมาทาน
๑๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๔

พระภาวนาโกศลเถร
๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๒

ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์
๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๐

พระมงคลราชมุนี
๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๔

พระมงคลเทพมุนี
๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๐